

Pentru publicare – Recenzie: A treia forță – România profundă. Autori: Ovidiu Hurduzeu, Mircea Platon. Editura „Logos”, București, 2008, 367 pagini

Motto: “Nu ni se potrivește *nici un model extern de civilizație: nici cel sovietic, nici cel american, nici cel nipon sau german. Ar fi trebuit să fim lăsați să creștem organic, dinlăuntrul nostru. Cred că schema de bază, arhetipal-seminală, a ființei noastre se găsea undeva în duhul vechiului sat valah: care sat, murind cu zile, ne-a lăsat de izbeliște, la mijloc de drum, între preistorie și electronică. Nu avem un pattern, creștem și descresțem aiurea, după legi haotice, stejari în ghivece, lupi în seminare marxiste, ingineri căutând petrol și oțel și negăsind decât cimitire de folclor și limbă.*” (Ion D. Sîrbu, **Jurnalul unui jurnalist fără jurnal**).

Am încheiat, în urmă cu câteva ceasuri, și cu o oarecare întârziere, lectura volumului, scris „la patru mâini, două suflete mari și două caractere tari” de eseistii **Ovidiu Hurduzeu** și **Mircea Platon** și recomandată cu multă sinceritate și responsabilitate de către către Actorul, Regizorul creștin, Apologetul și Mărturisitorul autentic **Dan Puric**. În mod normal, aș lăsa să treacă de la câteva zile la săptămâni, care să lase ebuliția lecturii să decanteze lin într-un text. Unele dintre recenziile mele sunt departe de momentul primei lecturi cale de mai mult de un an. De data aceasta nu va mai fi la fel, scriu la cald, adică la roșu. Voi mai face, mărturisesc dintru început, ceva ce consider a fi impardonabil, un lucru pe care mi-l refuz din principiu: o recenzie la persoana întâi. În raport cu cărțile pe care le citesc, sunt prea mic, nu exist. Volumul celor doi autori nu m-a întâlnit altfel, nici nu m-a lăsat mai mare. Poartă însă cu el o încărcătură de Prezent care provoacă cititorul la o reflecție fâțișă, fără jumătăți de măsură. Un Prezent agresiv ca o îndrăgostită care vrea să știe: „Mă iubești?” și căreia nu-i poți răspunde decât afirmativ sau negativ, dar musai cinstit. Nu te poți angaja în fața acestui tip de întrebare decât la persoana întâi, strict personal. Deci și prin urmare, așa voi face. Am terminat lectura cu certitudinea întâlnirii cu unul dintre cele mai importante texte despre lumea noastră redactat în România, senzație pe care n-am mai avut-o niciodată de la **Omul recent** a lui **Horia Roman Patapievici** încoace. Rog ca această din urmă observație să nu-mi fie judecată prea dur, neputând spune, la urma urmei, că citesc toate lucrările care se publică pe la noi, nici măcar pe toate care merită acest efort. Este o impolitețe față de contemporaneitate, dar este preferabil așa, zic eu, decât să fiu nerecunoscător celor ce ne vin din trecut. Observația asemănării dintre cele două volume nu este, cred, lipsită de importanță, și o voi relua în partea finală a recenziei, acolo unde voi încerca să schițez câteva anticipări ale impactului pe care îl va avea **A treia forță: România profundă**.

Așadar, iată, în răstimpuri, în orice cultură apar cărți care dinamitează ideile considerate până atunci a fi de necontestat. Cărți inclasificabile, care deschid drumuri, redefinesc perspective și creează un climat nou. Nu cred că greșesc când afirm că **A treia forță: România profundă**, cartea scrisă “de patru mâini și două capete” - de **Ovidiu Hurduzeu** și **Mircea Platon**, cu postfața semnată de **Gheorghe Fedorovici**, și cu interviurile realizate cu cei doi autori și protagoniști de către **Silviu Man**, va măsura cu precizie cât de permeabili am rămas la idei cu adevărat noi, cât de ancorați suntem în realitatea zilelor noastre și, mai cu seamă, adevăratul nostru apetit nostru pentru libertate – acea libertate nemediată de nici o instanță politică ori slogan publicitar.

A treia forță: România profundă nu este bricolaj conceptual manufacturat de doi universitari. Autoritatea autorilor **Ovidiu Hurduzeu** și **Mircea Platon** nu provine din

niscaiva fraze lungi și amenințătoare, delicat-ininteligibile, nici din docte și țepoase note de subsol, ci din faptul că ei știu să ți se adreseze direct, franc, iar nu cu identitatea tupilată după tufișul unor concepte costelive și arabescuri “telectualiste”. În cartea lor – scrisoare-manifest, iar nu poligon pentru patinaj teoretic – se vorbește, în cel mai viu și mai asumat mod cu putință, despre știrbirea fundamentelor lumii, despre lipsirea progresivă a omului de omenie, despre creșterea deficitului de România în România și alte probleme ce nu pot fi acoperite prin înnodarea de silogisme, ci doar prin *mărturisire*. Iar **Ovidiu Hurduzeu și Mircea Platon** mărturisesc, vorba aceluiași I.D. Sîrbu, citat mai sus, “despre tot ce nu ți se poate lua la percheziție”.

Ce înseamnă a gândi? Eugen Ionesco spunea: “A gândi înseamnă a gândi de unul singur”. A gândi nu înseamnă însă a jongla cu termeni prestabiliți – a gândi există numai în afara locurilor comune și ale prejudecăților vremii. Noi ne-am obișnuit să credem că vremurile noastre ne dăruiesc libertatea, ceea ce n-a făcut nici Evul Mediu (pentru că “hm, obscurantist”), nici secolul XIX (pentru că „vai, monarhist”), nici perioada interbelică (pentru că, “ah, Cioran-Eliade-Ionesco”). De-abia acum, după 45 de ani de comunism și 21 de ani de tranziție, printr-un miracol pe care nimeni nu încearcă să și-l explice, ni se pare că ne-am trezit, un pic buimăciți, în cea mai bună dintre lumile posibile. Libertatea noastră cea nouă s-a născut prin “spargerea prejudecăților” lumii celei vechi... Ce uităm însă, tot aruncând diatribe împotriva vremurilor trecute, este că în locul vechilor prejudecăți, timpurile moderne ne-au făcut cadou altele, mai subtile, mai rafinate, mai adaptate noii noastre identități, de posesori de drepturi, carduri bancare și ferestre cu geam termopan. În loc să gândim singuri, ne-am învățat să cântărim lumea în termeni vagi și smulși de realitate, să ne raportăm existența nu la *oameni*, ci la instituții, și să etichetăm definitiv adevărurile incomode pentru a nu fi perturbați din reveriile noastre progresiste. Acesta este unul dintre marile merite ale volumului **A treia forță: România profundă** – acela că demonstrează, cu argument limpede și maximum de blândețe, că și lumea în care trăim suferă de grosolane imprecizii și de insuportabile locuri comune. De exemplu: imaginea noastră despre “capitalism” este indisolubil legată de aceea a unor bănci și corporații uriașe, care rulează în circuitul economic sume amețitoare. Nu ne putem, deci, închipui un așa-zis capitalism la scară umană. Aici intervine **Mircea Platon**, dând exemplul unui model de **capitalism antibancar** practicat de negustorii Franței de dinainte de Revoluție, care – în chip uimitor – evitau împrumuturile și care nu aveau obsesia consumului și a maximizării cu orice preț a profitului (elemente fără de care nu poate fi imaginat “capitalismul nou”). Desigur, contraargumentul cel mai la îndemână ar fi să afirmăm că exemplul este lipsit de relevanță, fiindcă aceasta se întâmpla de mult, în vremuri imemorabile, nu acum și aici, “în cea mai bună dintre lumile posibile”... Dacă am aduce însă această obiecție, am uita, în mod nepermis, că circuitul lumii nu este liniar și că o creștere cantitativă nu înseamnă neapărat un progres (“*Chiar și despre o tumoare se spune că se află în progres*” –Giovanni Sartori).

Într-un stil imbatabil, cu floreta lucidității învelită într-o teacă stilistică de mare rafinament, **Mircea Platon** ridică masive semne de întrebare deasupra utopiilor prefabricate cu care ne alimentăm zilnic: - iluzia dezvoltării României prin rapt: “*România își va fi revenit când va avea nu cinci miliardari, ci 30.000 de croitori buni, nu când va avea cinci baroni ai impexurilor agricole, ci doar când va avea o economie țărănească prosperă și 200 de soiuri de vin bun*” (**Ce-a mai rămas de apărat? Micul întreprinzător**);

- iluzia democrației imaculate: “*După cum observa Victor Davis Hanson, sistemul actual are încă de dat un răspuns la întrebarea dacă democrația e posibilă în lipsa existenței unei clase de țărani, de fermieri, de yeomen, de răzeși, a căror independență economică și virtuți rustice de autosuficiență, spirit de întreprindere, stocism, și prudență au stat la baza ideii democratice din vremea Greciei antice și până în secolele XIX-XX.*” (**Ce-a mai rămas de apărat? Satul**);

- iluzia dreptei intolerante: “Nu forțez pe nimeni să fie ortodox, îl ascult pe cel care îmi vorbește de altă credință, dar nu accept să fiu “tradus”, să fiu redefinit, reeducat, să fiu forțat să devin altceva sau să renunț la părți din credința mea sau din practica ei liturgică. Darul lui Dumnezeu e să ne iubim fiind diferiți – chiar dușmani -, nu să ne iubim pentru că suntem la fel. Pentru că trebuie să-l iubim pe El în noi, nu pe noi.” (**Cum poți fi conservator fără să fii legionar și fără să fii de stânga**);

- iluzia învecinării dintre conservatori și legionari: “Punctele unde se operează desprinderea de Mișcarea Legionară sunt cele referitoare la: cultul violenței și folosirea atentatului politic ca răspuns la terorismul de stat; tehnocratismul elitelor (cultul “intelectualilor”); legat de acesta la rolul covârșitor al statului în viața economică sau spirituală, rol pe care conservatorii moderni nu îl mai pot pretinde, importantă fiind acum restaurarea libertății omului după deceniile de manipulare comunistă și pavlovianism social; antisemitismul și teoria conspirației iudeo-masonice, o pervertire doctrinară a realității care cere instrumente mult mai nuanțate de înțelegere și acțiune decât determinismul conspiraționist” (idem);

- iluzia unui creștinism al elitelor, aseptice și urban: “Intelectualii spiritualiști se vor introvertiți într-o “biserică interioară”. Vor să fie singuri cu Dumnezeu. Dar le ia multă bibliografie ca să ajungă acolo. Unui țaran român îi lua doar o îngenuchere. Uneori, prin părțile Basarabiei, și câteva gături de tărie.” (**Ce-a mai rămas de apărat? “Ortodoxia babelor”**);

A nu se înțelege că omul timpurilor noastre – fie că locuiește la Lyon, Boston, Oradea sau Galați – nu ar avea deloc capacitatea de a distinge între realitatea înconjurătoare și realitatea simulată, născută din prejudecățile despre care vorbeam mai sus. Omul poate încă intui răul, dar numai în manifestările lui cele mai vizibile – ale nepăsării civice sau ale trucurilor politice. Neîncercând să caute cauzele prime ale răului ce-l înconjoară, el – constată **Ovidiu Hurduzeu** – sfârșește prin a-l echivala numai cu mizeria copioasă. Orizontul nostru de sensibilitate este micuț și, în miopia noastră, credem că de îndată ce nu vom mai arunca gunoaiile pe jos, vom putea să ne numim “civilizați”, uitând că civilizația nu înseamnă neapărat omenie. Nu văd, de exemplu, dacă ar putea fi preferabilă limba dezinfectată, de cauciuc, a corporatiștilor, înjurăturii cleioase de Strehai: “În România, el nu vede decât gropile din asfalt, corupția politicianului și șpaga funcționarului din spatele ghișeului, mitocănia semenilor săi (dar nu și pe a lui însăși). În mintea sa toate ar trebui să funcționeze ca-n Elveția, dar habar n-are cât l-ar costa o Elveție românească. Nici sclavii fericiți ai Americii nu văd mai departe de vârful nasului: îl înjură pe Bush pentru prețul ridicat al benzinei, dar continuă fiecare să meargă la birou într-un SUV de cinci tone. Se arată vag îngrijorați de “global warming”, dar sunt speriați de-a binelea că fabricile se închid, țara se dezindustrializează iar viitorul se mută în China și India. Enorma aglomerare de mijloace redundante, proliferarea superfluului și a insignifianței, epuizarea realului prin secătuirea resurselor naturale și deșertificarea ordinii simbolice, prin virtualizare, viteza paroxistică imprimată fiecărei activități umane însoțită de imobilitatea gândirii critice – într-un cuvânt hipercomplexitatea, acționează prin mii și mii de cauze tangențiale și interpuse. E greu să le deslușești din habitacul automobilului.” (**Hipercomplexitatea păguboasă**)

Odată ce diagnosticul corect a fost pus, tratamentul este necesar. **Mircea Platon** și **Ovidiu Hurduzeu** nu întemeiază o doctrină sau o ideologie, nu propun regulamente noi și noi organigrame. Oferă un drum de urmat, iar nu rezultatul de dobândit la deadline-ul vreunui cincinal. Omul înfățișat de **Forța a treia** nu este Om Nou, nu este secreția ambiguă a unor minți înfierbântate care vor să încerce încă un experiment social à la maniere de Pavlov. Nu un alt om mutilat prin aderarea la noi canoane exterioare, ci omul întors înspre matca sufletului său. Nu partizani, nu adepți, nu purtători de insigne și drapele, ci oameni – fără majuscule, oameni în carne, oase și suflet... Oameni care nu trăiesc pentru a se încadra în

vechea dihotomie: “Hoț vsersus Prost”. Oameni care nu jubilează la gândul că au să-și îngroape viața undeva pe ruta birou – hipermarket. Care știu că “a te realiza” nu înseamnă a avea un frigider ticsit. Care nu au nevoie de manuale de PR și comunicare pentru a se face înțeleși. Care nu fac binele doar pentru că așa se recomandă la televizor în fiecare sâmbătă seara și care știu că, orice ar spune cercetătorii americani, copiii pot crește cu hrană catodică pe bază de desene animate sângeroase și filme cu împușcături. Oameni normali.

În cele din urmă, este bine să ne întrebăm, după ce lectura ia sfârșit: și acum? Ei bine, fără să-mi arog daruri profetice, voi risca să dau niște răspunsuri, jumătate în serios, jumătate răspunzând unei provocări agonice. Ziceam, la începutul acestei recenzii-eseu, că **A treia forță: România profundă**, amintește tulburător de **Omul recent**. Din diverse motive de ordin personal, am citit această din urmă lucrare „la spartul târgului”, când valurile pe care le-a suscitât se domoliseră. **Horia Roman Patapievici** era deja instituționalizat și cuminte ca un berbec jugănit, nimic din violența răzvrătitului nu mai apărea în persoana lui publică. În **Discernământul modernizării** aveam ulterior să asist la echilibristica puerilă a celui care jinduiește să păstreze varza (discernământul tradițional) fără să lovească, în numele Tatălui, capra (modernitatea). După varii alte luări de poziție de sorginte neoconservatoare, filosofiei pe tema 9/11 și deliruri hipercompetente despre Islam m-am lămurit: omul se golise de substanță, fusese vampirizat, devenise *de-al lor*. Îndrăznesc să spun că, pe termen scurt-mediu **Ovidiu Hurduzeu** și **Mircea Platon** sistemul îi va asalta și pe ei cu tentația confiscării.

În mediile României epidermice, cred că nu se va întâmpla aproximativ nimic. Cartea va fi vag citită, eventual adulată pe ici pe colo, apoi peste ea se va depune praful uitării. Toată lumea o știe, și o știu și autorii prea bune: cărțile nu schimbă lumea. Atunci când par s-o facă, schimbarea e antrenată deja, cărțile doar o înregistrează *après coup*, și o cristalizează. În starea în care sunt lucrurile, este chiar lucid să ne întrebăm dacă ceva mai poate fi schimbat, iar dacă da, în ce fel, în bine sau în rău? Textele sacre vorbesc despre o ultima parte a ciclului cosmic ca despre o perioadă de violență, de rătăcire și de ignoranță aproape totală. Ar fi o trufie să identificăm timpurile noastre cu cea mai neagră perioadă din Kali-Yuga, dar ar fi o lejeritate să îndepărtăm aprioric această supoziție. În ambele cazuri însă, repet, cărțile nu pot schimba nimic de la sinea lor, oricât de oneste ar fi ca opere de discernământ.

Este drept să ne întrebăm, în cele din urmă, ce va reprezenta această carte pentru România profundă. Iarăși, sunt nevoit să zic, nimic. Acolo unde profunzimea nu este atinsă de cangrena modernității, lucrurile vor continua să curgă pe fâgașul lor și fără acest text, la fel cum o carte bună despre ecologie nu influențează cu nimic natura, care știe să-și vadă de ale ei și fără concursul specialiștilor. Acolo unde România profundă se retrage în fața kitsch-ului, a manelizării și a mărlănizării, lucrurile vor merge în rău, după cum au apucat. Pe ici pe colo, câte un adolescent va găsi niște confirmări ale intuițiilor sale adânci, iar revolta lui va căpăta, poate, substanță și sens.

Dar să ne întoarcem iar la autori. Din punctul de vedere al pragmatismului de gospodină care a invadat până la cele mai fine interstiții ale vieții noastre, **A treia forță: România profundă** trebuie să pară de un donquijotism desuet. Este genul de carte care se scrie pentru a te achita de o datorie de onoare față de conștiința proprie, este cartea care capătă deplin sens dacă ești convins că, până la urmă, totul este doar între tine și Dumnezeu, e sfidarea perfectă care trebuie adresată postmodernității pentru a demonstra că ești, în pofida tuturor lanțurilor cu care te-a zăvorât, un om liber. **A treia forță...** Este orice, dar numai o întreprindere rentabilă nu. **Ovidiu Hurduzeu** și **Mircea Platon** sunt într-un moment de grație. Au scris o carte onestă. Celor cărora adjectivul li se pare zgârcit, îi asigur că nu este așa, în vremurile noastre în care minciuna și înșelătoria par simple convenții adoptate în vederea reușitei. Au provocat sistemul, deși s-ar fi putut strecura și ei în „elitele” globalizate și dezîntrupate. Din punct de vedere spiritual sunt însă, pe prag, cu această critică a lumii moderne. Pot face cale întoarsă, cedând sistemului care va încerca „să-i recupereze”,

jugându-i cu onoruri, ca pe Horia Roman Patapievici. Ar fi păcat. Pot rămâne liniștiți și confortabil acolo unde stau deja, incoruptibili, criticând amar până la sfârșitul vieții agresarea României profunde (scriindu-i, eventual, după ceva vreme, epitafuri). Ar fi la fel de păcat. Sau își pot continua drumul mai departe, dorindu-și ceea ce orice creștin trebuie să-și dorească, nici mai mult, nici mai puțin decât sfințenia. Povara acestei cărți, integrală, este cea a autorilor, și în egală măsură a celor care o vor trăi și interioriza cum se cuvine, și vai celor care se vor apropia de acest text pentru a se întoarce comod la ale lor, după ce-l vor fi înțeles...

Drept urmare, acum la sfârșitul acestui eseu – recenzie, mulți dintre cititorii volumului **A treia forță...** se vor întreba: despre care Românie vorbesc **Ovidiu Hurduzeu și Mircea Platon**? Și trebuie să admit, cu imensă părere de rău, că vor avea impresia că se află în fața unui pseudo-concept intelectualist, a unei convenții de laborator. Lipsa nu va fi însă de partea autorilor, ci a cititorului. Și asta pentru că mulți dintre noi trăim într-un loc aflat în deficit cronicizat de profunzime. Locuitorul României deșertificate despre care vorbește **Ovidiu Hurduzeu** va crede că este împins la un exercițiu livresc fără rost, experiența sa reducându-se la unul din multele orașe „europene” tipice ale României, în care abundă „posibilitățile” dar în care oamenii interacționează vag, epidermic, fără să-și împărtășească nimic, în care se comunică, dar nu se intră în comuniune.

Cu alte cuvinte, mă veți acuza, cititori ai acestor rânduri, de pesimism, și-mi veți reproșa poziția paradoxală, de admirator fără rezerve, sceptic în ceea ce privește consecințele. Nu-mi permit, vă asigur, derapajul unor asemenea sentimentalisme. Lumea noastră este, după cum scrie undeva marele filozof **Platon**, în dezordinea lăsată în urma Zeului, după plecarea lui. Ca lucrurile să revină în matcă, este nevoie ca Zeul să se întoarcă, nici mai mult, nici mai puțin. Până atunci, cărți ca **A treia forță: România profundă** ne sistematizează dorul, ceea ce nu-i deloc puțin, și în acest condiții sunt sigur că veți fi de acord cu mine...

Prin urmare, acum la încheierea acestui material, voi susține cu toată convingerea și responsabilitatea, că **Forța a treia** este cea mai coerentă pledoarie pentru normalitate într-o vreme în care acest termen este pus sub semnul întrebării cu înverșunare iresponsabilă. România normală apărută de **Ovidiu Hurduzeu și Mircea Platon** nu este nici Românie pășunistă adormită suav pe “Mugur de fluier”, nici teocrație musculoasă, ci o Românie ordonată, în care economia nu este pârgie de control a ingineriei sociale, cultura nu este terenul de joacă al celor mai mici dintre demagogi, rebranduiți ca “manageri”, Biserica nu practică autismul instituțional, politica nu este circ, iar justiția nu-i contorsionistă angajată la negru în circuit politic. O Românie alcătuită din oameni, nu din funcții: *“Dacă sistemul economic actual, îți oferă o prostituată, personalismul îți propune o nevestă drăgăstoasă; în loc de un hamburger, înfulecat la volanul mașinii, o friptură într-o grădină de vară, la un pahar de vorbă; în loc de mall-ul impersonal, magazinul din colț unde vânzătorul îți spune pe nume; în loc de o filozofie abstractă, un om întreg care-ți vorbește; în loc de revoluții, utopii și experimente, născute din haos și plictiseală, evenimente desfășurate în rânduială.”* (**Ceva și cineva**). Așadar, ce am putea face, atunci, fiecare dintre noi? S-ar putea încă întreba un sceptic. Pentru început, răspunsul ar fi: să nu uităm că, după cum spune Ortega y Gasset, *“lamentația bolnavului nu este numele bolii de care suferă”*. Să încercăm, cu alte cuvinte, să vedem cât mai departe, atât în afara, cât și pe dinăuntru nostru. Și să nu ne pierdem speranța, uitând că zarurile, înainte de a fi aruncate, au fost temeinic măsluite...

Drd. Stelian Gombos